

Het EK-toernooi van 1976

Voor het eerst naar het Oostblok

Engeland was eerste keus voor de organisatie van de EK 1976. Het land had al meermalen interesse getoond en daarmee leek de beslissing niet moeilijk. Er doemde in het najaar van 1975 een marginaal doch onoplosbaar probleempje op: Engeland kwam niet door de kwalificatie!

Eigenlijk waren er geen andere kandidaten, maar de eindronde moest toch georganiseerd worden, zodat de landen zich opnieuw konden aanmelden. Uiteindelijk leverden Joegoslavië, West-Duitsland, Nederland en België op tijd hun papieren in bij het UEFA-secretariaat. Van deze landen was alleen Joegoslavië een serieuze en enthousiaste kandidaat. West-Duitsland had bij het WK 1974 en de Olympische Spelen van 1972 al genoeg in het middelpunt gestaan, België was al in 1972 aan de beurt geweest (zonder goede herinneringen daaraan) en Nederland hoefde eigenlijk niet zo nodig.

Joegoslavië wilde dolgraag. Ze wilden graag de WK 1990 naar zich toe halen en een goede EK 1976 zou een goede reclame zijn. Het Balkanland had in 1973 bewezen een evenement goed te kunnen organiseren toen de EC 1-finale tussen Ajax en Juventus in Belgrado werd gespeeld. Joegoslavië had één groot nadeel: het was een Oostblokland. Nog nooit had een land achter het IJzeren Gordijn een groot toernooi georganiseerd en velen wilden dat graag zo houden.

Er werd veel over gediscussieerd en beraadslaagd, maar uiteindelijk kreeg Joegoslavië het voordeel van de twijfel en als het door de kwartfinale tegen Wales kwam, mocht het land van Tito de EK 1976 organiseren!

Ook de toekomst van de Europese kampioenschappen stond weer op de agenda. Het minitoernooi met vier landen ondervond steeds meer weerstand. Twee alternatieven werden aangedragen: een knock-outsysteem tot en met de finale, of een eindtoernooi met minstens acht landen. Maar dat gaf weer problemen met de speelkalender, omdat de EK's in hetzelfde jaar waren als de Olympische Spelen. Het was allemaal niet zo gemakkelijk met het voetbal in Europa. Voor het eindtoernooi in 1976 was er in elk geval geen tijd meer om veranderingen door te voeren, alles bleef zoals het was.

Voor de start

Voetbal-Europa werd volledig beheerst door West-Duitsland. Europees kampioen in 1972, Wereldkampioen in 1974 en bij het clubvoetbal won Bayern München de begeerde Europa Cup voor Landskampioenen drie maal achtereenvolgend, daarmee het voorbeeld van Ajax volgend. Ook 1. FC Magdeburg (EC 2) en Borussia Mönchengladbach wisten een Europese beker te bemachtigen, de Duitse suprematie onderstempelend. De andere clubs die bekeringen wonnen kwamen uit Engeland, Nederland en België; de Zuid-Europese landen waren in een diep dal gekomen. Enige uitzondering: Dynamo Kiev met de complete voetballer Oleg Blochin.

Het voetbal in Europa was in de lift. Het sportief succesvolle WK 1974 had daar flink aan bijgedragen met als positieve uitschieters Nederland en Polen. Halve naties zaten voor de buis bij live-uitzendingen van Europa-Cupduels en ook de stadions trokken meer toeschouwers. Een groot probleem was wel de toenemende activiteiten van de hooligans in vooral Engeland, Italië en West-Duitsland, die eigenlijk een weerspiegeling waren van velerlei maatschappelijke problemen, zoals werkloosheid. De enige maatregel die voorlopig genomen werd, was meer politie op de been, de politiek hield zich het liefst afzijdig.

Het waren roerige jaren in Europa en ook voor de UEFA was het een turbulente periode. Drie weken na de finale van de EK 1972 stierf de Zwitserse UEFA-voorzitter Gustav Wiederkehr plotseling aan een hartaanval. Opvolger werd de Italiaan Artemio Franchi.

De loting

Aan de EK-76 namen 32 van de 33 UEFA-landen deel, Albanië dit keer niet, maar IJsland wel. De loting was de organisatie niet gunstig gezind. In groep 1 Engeland, Tsjecho-

Slowakije en Portugal bij elkaar en wat te denken van groep 5 met Nederland, Polen en Italië, alle drie bij de WK 1974 aanwezig. Daar tegenover stond een zwakke groep 2 en waren West-Duitsland en Sovjet-Unie zeer tevreden over de loting.

Kwalificatie (1 september 1974 – 28 februari 1976)

Groep 1

30-10-74 Engeland	- Tsjecho-Slowakije	3-0 (0-0)	
20-11-74 Engeland	- Portugal	0-0	
16-04-75 Engeland	- Cyprus	5-0 (2-0)	5x MacDonald
20-04-75 Tsjecho-Slowakije	- Cyprus	4-0 (2-0)	3x Panenka
30-04-75 Tsjecho-Slowakije	- Portugal	5-0 (3-0)	
11-05-75 Cyprus	- Engeland	0-1 (0-1)	
08-06-75 Cyprus	- Portugal	0-2 (0-1)	
30-10-75 Tsjecho-Slowakije	- Engeland	2-1 (1-1)	
12-11-75 Portugal	- Tsjecho-Slowakije	1-1 (1-1)	
19-11-75 Portugal	- Engeland	1-1 (1-1)	
23-11-75 Cyprus	- Tsjecho-Slowakije	0-3 (0-3)	
03-12-75 Portugal	- Cyprus	1-0 (1-0)	

1. Tsjecho-Slowakije	6	4	1	1	9	15-5
2. Engeland	6	3	2	1	8	11-3
3. Portugal	6	2	3	1	7	5-7
4. Cyprus	6	0	0	6	0	0-16

In Engeland was het elfjarige glorieperk van Alf Ramsey afgesloten. Kwalificatie voor de WK in West-Duitsland was gemist, nu moest Don Revie voor een ommekeer zorgen. *The Godfather* had eerder Leeds United naar de Europese top gestuwd. Hij zorgde ervoor dat het nationale team meer ruimte kreeg in de agenda, tot ergernis van de clubtrainers. Hij verklaarde "Land of hope and glory" tot hymne voor zijn elftal en had een droomstart door Tsjecho-Slowakije met 3-0 over de knie te leggen. Het gemiste WK was maar een bedrijfsongeval, zo leek het.

De wedstrijd kwam voor Tsjecho-Slowakije te vroeg, de kern bestond uit het team dat in 1972 tot Europees kampioen bij de junioren was gekroond. Ze ontwikkelden zich snel, want Cyprus en Portugal (5-0!) werden eenvoudig opzij gezet. Aangezien Engeland zich thuis wel had verslikt in Portugal, was de topper tussen Tsjecho-Slowakije en Engeland in Bratislava van eminent belang. De wedstrijd op 28 oktober 1975 werd na 16 minuten gestaakt wegens dichte mist! De Engelsen bleven wachten tot het was opgeklaard, twee dagen was het helder en kon de Italiaan Michelotti alsnog laten aftrappen. Vlak voor rust maakte Nehoda de voorsprong door Channon ongedaan. Direct na de thee maakte Gallis een einde aan de Engelse aspiraties: 2-1.

Nog stond Engeland er op doelsaldo iets beter voor, maar nadat de uitwedstrijd tegen Portugal weer een verliespunt opleverde, stond Engeland definitief op het tweede plan in Europa. De Tsjecho-Slowaken waren weer terug op het hoogste podium met een niet te onderschatten ploeg.

Groep 2

04-09-74 Oostenrijk	- Wales	2-1 (0-1)	
13-10-74 Luxemburg	- Hongarije	2-4 (2-2)	
30-10-74 Wales	- Hongarije	2-0 (0-0)	
20-11-74 Wales	- Luxemburg	5-0 (1-0)	
16-03-75 Luxemburg	- Oostenrijk	1-2 (1-0)	
02-04-75 Oostenrijk	- Hongarije	0-0	
16-04-75 Hongarije	- Wales	1-2 (0-1)	
01-05-75 Luxemburg	- Wales	1-3 (1-2)	
24-09-75 Hongarije	- Oostenrijk	2-1 (2-1)	
15-10-75 Oostenrijk	- Luxemburg	6-2 (3-2)	
19-10-75 Hongarije	- Luxemburg	8-1 (4-0)	5x Nyilasi
19-11-75 Wales	- Oostenrijk	1-0 (0-0)	

1. Wales	6	5	0	1	10	14-4
2. Hongarije	6	3	1	2	7	15-8
3. Oostenrijk	6	3	1	2	7	11-7

Met Hongarije en Oostenrijk stonden twee voormalige toplanden tegenover elkaar, maar ze leken hun beste tijd te hebben gehad. Hongarije bereikte nog wel de laatste vier in 1972 en had in Nyilasi een nieuw supertalent, maar de WK in 1974 was niet bereikt en sindsdien kwam de ene na de andere trainer aan het bewind.

Beide landen werden echter volledig verrast door Wales. Met spelers als keeper Gary Strake en Terry Yorath (beiden Leeds United) en John Toshack van Liverpool wist de Engelse trainer Mike Smith na de valse start in Wenen (2-1) in alle overige duels te zegevieren. Op 19 november 1975 werd in een uitverkocht *Racecours Ground* in Wrexham de kwartfinale bereikt na de 1-0 winst op Oostenrijk. Griffiths zorgde voor het belangrijkste doelpunt in de historie van Wales, dat direct coach Stastny van Oostenrijk zijn baan kostte. Het zou nog laat worden, die avond in Wales...

Groep 3

04-09-74 Noorwegen	- Noord-Ierland	2-1 (0-1)
30-10-74 Zweden	- Noord-Ierland	0-2 (0-2)
30-10-74 Joegoslavië	- Noorwegen	3-1 (1-1)
16-04-75 Noord-Ierland	- Joegoslavië	1-0 (1-0)
04-06-75 Zweden	- Joegoslavië	1-2 (1-1)
09-06-75 Noorwegen	- Joegoslavië	1-3 (0-3)
30-06-75 Zweden	- Noorwegen	3-1 (1-0)
13-08-75 Noorwegen	- Zweden	0-2 (0-1)
03-09-75 Noord-Ierland	- Zweden	1-2 (1-1)
15-10-75 Joegoslavië	- Zweden	3-0 (1-0)
29-10-75 Noord-Ierland	- Noorwegen	3-0 (2-0)
19-11-75 Joegoslavië	- Noord-Ierland	1-0 (1-0)

1. Joegoslavië	6	5 0 1	10	12-4
2. Noord-Ierland	6	3 0 3	6	8-5
3. Zweden	6	3 0 3	6	8-9
4. Noorwegen	6	1 0 5	2	5-15

Landen als Joegoslavië (Dzajic, Hadziabdic, Karasi en Pavlovic) en Zweden (WK-ster Edström, Sandberg, Hellström en Torstensson) zagen hun beste spelers naar het buitenland vertrekken. Beide landen hadden af te rekenen met een onberekenbaar Noord-Ierland, dat positieve verrassingen met negatieve uitglidders afwisselde. Ulster hoorde nooit bij de toppers, maar was ook nooit te onderschatten, ook niet na het afscheid van George Best. Noord-Ierland verloor eerst bij het zwakke Noorwegen, maar won daarna in Zweden en thuis van Joegoslavië. Net toen Joegoslavië dacht een geduchte concurrent te hebben, verloor Noord-Ierland thuis van Zweden en was de laatste wedstrijd Joegoslavië – Noord-Ierland nauwelijks nog van belang. De Schalke-speler Oblak zorgde voor de enige treffer en het eerste succes voor trainer Mladinic. De eerste stap richting organisatie van de eindronde was daarmee bereikt en de dag na de kwalificatie ging het aanmeldingsformulier direct richting UEFA.

Groep 4

25-09-74 Denemarken	- Spanje	1-2 (0-2)
13-10-74 Denemarken	- Roemenië	0-0
20-11-74 Schotland	- Spanje	1-2 (1-1)
05-02-75 Spanje	- Schotland	1-1 (0-1)
17-04-75 Spanje	- Roemenië	1-1 (1-0)
11-05-75 Roemenië	- Denemarken	6-1 (3-0)
01-06-75 Roemenië	- Schotland	1-1 (1-0)
03-09-75 Denemarken	- Schotland	0-1 (0-0)
12-10-75 Spanje	- Denemarken	2-0 (1-0)
29-10-75 Schotland	- Denemarken	3-1 (0-1)
16-10-75 Roemenië	- Spanje	2-2 (0-1)
17-12-75 Schotland	- Roemenië	1-1 (1-0)

1. Spanje	6	3 3 0	9	10-6
2. Roemenië	6	1 5 0	7	11-6
3. Schotland	6	2 3 1	7	8-6
4. Denemarken	6	0 1 5	1	3-14

Het Spaanse voetbal zat in een crisis. De topclubs moesten het hebben van buitenlanders. Bij Real Madrid een Duits span (Netzer – Breitner), Barcelona was Nederlands geïntereerd na de komst van Cruyff en Neeskens.

In de Spaanse *seleccion* de topscorer van Real Roberto Martinez, die in 1970 van Argentinië naar Espanol was gekomen. Met vervalste papieren verkreeg hij een Spaans paspoort, daarmee het voorbeeld volgend van trainer Kubala, die als voetballer voor drie landen was uitgekomen. Martinez bezorgde Spanje direct de overwinning tegen Denemarken. Het nationale Deense team was tot de laagste categorie in Europa gezakt, ondanks de aanwezigheid van Allan Simonsen in de ploeg, die Borussia Mönchengladbach de UEFA-Cup had bezorgd in de finales tegen FC Twente en in 1977 tot Europees voetballer van het jaar uitverkoren werd.

Het fundament voor plaatsing in de kwartfinale legde Spanje in Schotland, waar de 1-2 gevierd werd. De beslissing in deze groep, waar remises troef waren, viel bij het duel Roemenië – Spanje, waar een gelijkspel voor Spanje volstond. Na de 0-2 voorsprong liet het de teugels vieren, maar de 2-2 was voldoende voor een plaats bij de laatste acht.

Groep 5

01-09-74	Finland	- Polen	1-2 (1-1)	
25-09-74	Finland	- Nederland	1-3 (1-2)	
09-10-74	Polen	- Finland	3-0 (2-0)	
20-11-74	Nederland	- Italië	3-1 (1-1)	
19-04-75	Italië	- Polen	0-0	
05-06-75	Finland	- Italië	0-1 (0-1)	
03-09-75	Nederland	- Finland	4-1 (2-1)	3x Van der Kuylen
10-09-75	Polen	- Nederland	4-1 (2-0)	
27-09-75	Italië	- Finland	0-0	
15-10-75	Nederland	- Polen	3-0 (1-0)	
26-10-75	Polen	- Italië	0-0	
22-11-75	Italië	- Nederland	1-0 (1-0)	

1. Nederland	6	4	0	2	8	14-8
2. Polen	6	3	2	1	8	9-5
3. Italië	6	2	3	1	7	3-3
4. Finland	6	0	1	5	1	3-13

Na het succesvolle WK begon in Nederland ook de strijd om de Europese titel te leven. Met de loting zat het niet mee, de nummer twee en drie van de WK 1974 en daarnaast nog Italië in de groep, daar klopte toch iets niet. Italië was door Polen op het WK uitgeschakeld, dus had nog wat goed te maken.

George Knobel was na de WK de bondscoach. Hij was eerder trainer o.a. Ajax, maar in de nadagen van de grote successen raakte hij in conflict met de sterspelers en werd ontslagen.

De drie ploegen waren aan elkaar gewaagd, maar Nederland startte het best met drie overwinningen, waaronder een 3-1 tegen Italië (2x Cruyff). In Polen ging het bij Oranje mis door onderlinge twisten. De PSV'ers Van der Kuylen en Van Beveren tegenover de Barça-sterren Cruyff en Neeskens. Het werd een enorme rel. De PSV'ers voelden zich niet serieus genomen, terwijl ze inmiddels na het behalen van het landskampioenschap toch bij de nationale top hoorden. Cruyff en Neeskens kwamen pas de avond voor de wedstrijd aan. Knobel legde de training stil, om de twee mannen in burger te verwelkomen. Het leidde tot cynische opmerking van Van Beveren: "Daar komen de koningen uit Spanje ook aan". De ploeg werd in Chorzov door uitblinkers Lato en Gadocha naar een kansloze 4-1 nederlaag gestuurd; uitwedstrijden waren voor Nederland meestal een te moeilijke opgave.

Na de wedstrijd hadden Van der Kuylen en Van Beveren kritiek op de buitenlandse sterren en op Knobel die ze teveel privileges verleende. Uiteindelijk stelden ze zich niet meer beschikbaar voor het Nederlands elftal, waardoor de beste keeper en een van de beste spelers voorlopig ontbraken op het appèl. Een veel voorkomend verschijnsel in de historie van Oranje, iets wat in andere landen voor onmogelijk wordt gehouden. De selectie werd een duiventil, de WK-sterren hadden geen zin in oefenwedstrijden en Knobel had met Cruyff de afspraak dat hij alleen voor belangrijke wedstrijden op hoefde te draven. Dieptepunt was een vriendschappelijke wedstrijd in Joegoslavië. Bij de

nieuwelingen was Heini Otto, die Jan Jongbloed naar Schiphol bracht en op het vliegveld spontaan werd geselecteerd. **Anderen (Van Emmenes)**

De onderlinge frustraties waren niet fataal voor Nederland. De selectie leek na de problemen op scherp te staan. In eigen huis speelde Oranje superieur tegen de Polen en won afgetekend met 3-0.

De oude Italianen (nog steeds met Facchetti) hadden intussen een enorme steek laten vallen door zich thuis te blameren tegen Finland. Na de geflopte WK schamperde de *Gazetta Sportiva*, dat zelfs de Finnen hen nu de baas waren en dat ze niet dieper konden zinken.

Nadat Polen en Italië tegen elkaar gelijkspelde, was Nederland bijna zeker de groepswinnaar en hoefde Crujff niet meer mee naar de uitwedstrijd tegen Italië, die met 3-0 verloren mocht worden. Na een snelle 1-0 (goal Capello) vinden beide landen het best en de wedstrijd wordt wandelend uitgespeeld. Knobel beriep zich op het resultaat, maar de slaapverwekkende vertoning werd hem niet in dank afgenomen.

Groep 6

30-10-74 Ierland	- Sovjet-Unie	3-0 (2-0)	3x Givens
20-11-74 Turkije	- Ierland	1-1 (0-0)	
01-12-74 Turkije	- Zwitserland	2-1 (1-1)	
02-04-75 Sovjet-Unie	- Turkije	3-0 (1-0)	
30-04-75 Zwitserland	- Turkije	1-1 (1-0)	
10-06-75 Ierland	- Zwitserland	2-1 (2-0)	
18-05-75 Sovjet-Unie	- Ierland	2-1 (2-0)	
21-05-75 Zwitserland	- Ierland	1-0 (0-0)	
12-10-75 Zwitserland	- Sovjet-Unie	0-1 (0-0)	
29-10-75 Ierland	- Turkije	4-0 (3-0)	4x Givens
12-11-75 Sovjet-Unie	- Zwitserland	4-1 (2-1)	
23-11-75 Turkije	- Sovjet-Unie	1-0 (1-0)	

1. Sovjet-Unie	6	4 0 2	8	10-6
2. Ierland	6	3 1 2	7	11-5
3. Turkije	6	2 2 2	6	5-10
4. Zwitserland	6	1 1 4	3	5-10

Sovjet-Unie had geen tijd om aan een nieuw elftal te bouwen, zodat de basis voor het grootste deel uit het succesvolle team van Dynamo Kiev bestond en dat was weer eens wat anders dan de Moskou-spelers in de eerdere decennia. Oleg Blochin was de grote man en Europees Voetballer van het Jaar in 1975.

De Kiev-mannen begonnen met een enorme zeperd door in Dublin met 3-0 van Ierland te verliezen. Givens was de grote man bij de Ieren, hij nam de volledige productie voor zijn rekening. Givens kwam overigens in totaal tot de respectabele score van acht doelpunten in zes wedstrijden en werd daarmee de topscorer van de EK 1976.

Trainer Beskov gebruikte hierna het complete Kiev-elftal en dat hielp. De volgende vier wedstrijden werden gewonnen, inclusief de thuiswedstrijd tegen Ierland. Dat verloor ook nog van Zwitserland, waar de Sovjets wel tweemaal van wonnen, zodat bij het vijfde EK voor de vijfde maal de kwartfinale werd bereikt.

Groep 7

08-09-74 IJsland	- België	0-2 (0-1)
12-10-74 Oost-Duitsland	- IJsland	1-1 (1-1)
12-10-74 België	- Frankrijk	2-1 (1-1)
16-11-74 Frankrijk	- Oost-Duitsland	2-2 (0-1)
07-12-74 Oost-Duitsland	- België	0-0
25-05-75 IJsland	- Frankrijk	0-0
05-06-75 IJsland	- Oost-Duitsland	2-1 (0-0)
03-09-75 Frankrijk	- IJsland	3-0 (1-0)
06-09-75 België	- IJsland	1-0 (1-0)
27-09-75 België	- Oost-Duitsland	1-2 (0-0)
12-10-75 Oost-Duitsland	- Frankrijk	2-1 (0-0)
15-11-75 Frankrijk	- België	0-0

1. België	6	3 2 1	8	6-3
2. Oost-Duitsland	6	2 3 1	7	8-7
3. Frankrijk	6	1 3 2	5	7-6

Nieuweling IJsland verraste vriend en vijand door achtereenvolgens gelijk te spelen tegen Oost-Duitsland en Frankrijk om vervolgens van Oost-Duitsland te winnen. Dat kwam België goed uit, want dat was al na 4 wedstrijden (7 punten) zo goed als zeker van de volgende ronde. Door een thuisnederlaag tegen Oost-Duitsland moesten de *Rode Duivels* alsnog een punt halen in de laatste wedstrijd in Parijs, verliezen met 2 doelpunten verschil was fataal geweest. Maar voor *l'équipe tricolores* was niemand bang in de jaren 70; pas in de tachtiger jaren kwam de wederopstanding. Na de 0-0 konden de 2.000 meegereisde Belgische fans enige pinten vatten om de kwartfinale te vieren.

Groep 8

13-10-74	Bulgarije	- Griekenland	3-3 (3-1)
20-11-74	Griekenland	- West-Duitsland	2-2 (1-0)
18-12-74	Griekenland	- Bulgarije	2-1 (2-0)
22-12-74	Malta	- West-Duitsland	0-1 (0-1)
23-02-75	Malta	- Griekenland	2-0 (1-0)
27-04-75	Bulgarije	- West-Duitsland	1-1 (1-0)
04-06-75	Griekenland	- Malta	4-0 (2-0)
11-06-75	Bulgarije	- Malta	5-0 (3-0)
11-10-75	West-Duitsland	- Griekenland	1-1 (0-0)
19-11-75	West-Duitsland	- Bulgarije	1-0 (0-0)
21-12-75	Malta	- Bulgarije	0-2 (0-0)
28-02-76	West-Duitsland	- Malta	8-0 (4-0)

Bulgarije, Griekenland en Malta... Helmut Schön moet zich op de knieën hebben geslagen van het lachen na de loting. Alleen Bulgarije kon bogen op enige triomfen in de historie, maar was op het WK in de eerste ronde uitgeschakeld door Nederland.

West-Duitsland was niet meer de gesmeerd lopende machine, nadat Müller, Overath en Grabowski na het WK er de brui aan gaven en Beckenbauer en Maier niet meer gemotiveerd leken.

De Bulgaren stonden snel aan de zijlijn door tegen de twee ontmoetingen tegen Griekenland maar één schamel puntje te pakken. Thuis werd in de laatste vier minuten een 3-1 voorsprong weggegeven.

Ook de West-Duitsers verslikten zich in Griekenland door moeizaam een 2-2 uit Piraeus weg te slepen, Wimmer scoorde pas in de slotfase de gelijkmaker. Het bleef tobben met de wereldkampioenen. Met de kleintjes in Europa hadden de Duitsers volgens traditie, ditmaal was Malta de *Angstgegner*. Op de zandbodem werd het een moeizame 0-1. de vertwijfelde Schön haalde zelfs de verbannen Netzer en Breitner terug, maar ook tegen Bulgarije en thuis tegen Griekenland kwamen werd niet gewonnen. Omdat de Grieken zich tussendoor verslikt hadden in het altijd lastige Malta, kon West-Duitsland de kwalificatie toch succesvol besluiten met twee overwinningen, waaronder een 8-0 tegen Malta, een evenaring van de recordscore van Nederland tegen Luxemburg in 1971. Maar veel vertrouwen in eenzelfde resultaat als bij de laatste EK en WK was er niet na deze weinig imponerende kwalificatie

1. West-Duitsland	6	3 3 0	9	14-4
2. Griekenland	6	2 3 1	7	12-9
3. Bulgarije	6	2 2 2	6	12-7
4. Malta	6	1 0 5	2	2-10

Kwartfinale (24 april – 22 mei 1976)

Zonder Engeland, Schotland, Polen en Italië; enkele grote namen ontbraken bij de loting. Er rolden wel enkele aardige koppels uit de kokers met gelijkwaardige tegenstanders. Alleen Joegoslavië had het ogenschijnlijk getroffen met het zwakker geachte Wales. Tsjecho-Slowakije en Sovjet-Unie had een rijke historie, de burenruzie tussen Nederland en België was altijd spannend en vooral de ontmoetingen tussen Spanje en West-Duitsland werden met spanning tegemoet gezien.

24-04-1976 Joegoslavië – Wales
22-05-1976 Wales – Joegoslavië

2-0 (1-0)
1-1 (1-1)

Joegoslavië had twee doelen voor ogen: het bereiken van de halve finale en het organiseren van de eindronde. Het ene was voorwaarde voor het andere, maar voor beide was het eerst nodig Wales te verslaan. Dat leek gemakkelijker dan het was, want Wales had een gouden generatie, zoals ook kleine landen dat soms hebben. De spitsen Toshack, Yorath en Griffiths waren van Europees topniveau.

De spelers uit de Engelse competitie kregen zonder moeite vrij, de enige vertegenwoordigers van de Britse eilanden moesten gesteund worden.

In Zagreb had een stromende regen het veld in een modderpoel veranderd en dat leek een voordeel voor de Welshmen. Maar al na 42 seconden stonden ze op achterstand door Vukotic. Voorin kregen de spitsen weinig kans en toen Oblak na rust Popivoda in staat stelde de 2-0 in te koppen was de wedstrijd gelopen.

Wales zag nog wel kansen voor de return in Cardiff, zeker omdat Dzajic en Acimovic niet meereisden en Petkovic daags na een verkeersongeval ook moest afzeggen. De Britten vochten, aangevuurd door 30.000 fanatieke toeschouwers, voor hun laatste kans.

Scheidsrechter Glöckner had grote moeite de wedstrijd in goede banen te leiden. De wedstrijd werd talloze malen onderbroken voor vrije trappen en blessurebehandelingen.

De warrige en dubieuze beslissingen van Glöckner zorgde voor een sfeer die steeds vijandiger werd. Zeker toen hij na een correcte ingreep van Page op Popivoda een strafschop gaf, die door Katalinski feilloos benut werd: 0-1

De gelijkmaker van Evans bracht de gemoederen even tot bedaren, maar na rust liep het helemaal uit de hand. Toen Glöckner een doelpunt van Yorath wegens gevaarlijk spel afkeurde, stormden fans het veld op. Na vijf minuten onderbreking ging de strijd onder een hels fluitconcert verder. Glöckner durfde het ook nog een buitenspelgoal van Toshack af te keuren. Vijf minuten voor tijd kende hij Wales wel een penalty toe. Yorath kreeg de bal niet langs Maric en daarmee was het lot voor de Britten bezegeld. Een sensatie was uitgebleven. In Joegoslavië werd het bereiken van de halve finale groots gevierd, want het betekende dat de eindronde in eigen land was. Het was in vijf eindtoernooien de derde maal dat ze er bij waren.

Het schandaalduel had wel gevolgen voor Wales: het werd door de UEFA voor de EK 1980 uitgesloten van deelname.

24-04-1976 Tsjecho-Slowakije – Sovjet-Unie
22-05-1976 Sovjet-Unie - Tsjecho-Slowakije

2-0 (1-0)
2-2 (0-1)

Tsjecho-Slowakije stak in een betere vorm dan Sovjet-Unie, was al 17 wedstrijden zonder nederlaag en was licht favoriet. Het elftal was gebouwd rondom libero Ondrus, regisseur Panenka en spits Nehoda.

Sovjet-Unie had een rijke EK-historie, maar Dynamo Kiev was in de Europa Cup verrassend door St. Etienne gevloerd. Trainer Lobanovski zag in dat de belasting voor de Kiev-spelers te groot werd en riep ook weer de Moskou-spelers Prochorov en Lovtsjev op. Het eerste duel in Bratislava begon ongelukkig voor de gastheren, toen Petras na een kopduel met Fomenko het speelveld met een gapende wond moest verlaten. De Tsjecho-Slowaken hadden een optisch overwicht, maar het duurde tot de 34^e minuut voor Moder dat in een doelpunt kon omzetten.

Twee minuten na rust demonstreerde Panenka zijn gave traptechniek door met een vrije trap feilloos keeper Prochorov te verrassen. Het bleef bij 2-0 en door mochten de Sovjets niet ontevreden over zijn, want dat kon nog rechtgetrokken worden.

Zonder Panenka kwamen de mannen van Vaclav Jezek in Kiev eerst nauwelijks over de middenlijn. Het was vooral aan doelman Ivo Viktor te danken dat ze geen schade opliepen. De wedstrijd werd vlak voor rust volledig op zijn kop gezet toen Moder van 35 meter een vrije trap in het doel knalde: 0-1.

Na rust lukte het Burjak de gelijkmaker te scoren, maar ontbrak het aan de kracht om Tsjecho-Slowakije op de knieën te krijgen. Moder bracht zijn land opnieuw aan de leiding, waarna Oleg Blochin voor de 2-2 zorgde. De CSSR had de USSR verslagen! Voor het eerst in de EK-historie was de Sovjet-Unie niet bij de laatste vier!

24-04-1976 Spanje – West-Duitsland

1-1 (1-0)

22-05-1976 West-Duitsland – Spanje

2-0 (2-0)

De West-Duitsers zagen tegen de kwartfinale op. Het was een zware loting en ze moesten, naast de rebellerende Netzer en Breitner ook Hoeness en Stielike missen. Maar Bayern München was in de Europa Cup te sterk geweest voor Real Madrid en dat gaf vertrouwen.

De wedstrijd in Madrid begon te laat, omdat koning Juan Carlos niet op tijd was en zonder hem niet begonnen mocht worden. Hij had zijn plaats amper ingenomen of Spanje brandde los. Quini dolde Vogts, Dietz kon Churruca niet stoppen en op het middenveld speelden Danner en Wimmer een ondergeschikte rol. Logisch gevolg was de 1-0 door Santillana, na een misverstand tussen Beckenbauer en de houterige Schwarzenbeck, het schoolvoorbeeld van de ouderwetse voorstopper.

Spanje drukte niet door en miste kansen op een beslissende voorsprong. De Bondsrepubliek-mannen misten de finesse en de kwaliteiten van het topteam dat titels binnensleepte, maar gaven zich traditiegetrouw niet gewonnen. Op basis van inzet herstelden ze zich en het was de Hertha BSC-speler Erich Beer die van 30 meter de zwart-witten een gelukkige 1-1 bezorgde.

In München nam Spanje opnieuw het heft in handen. Quini schoot op de lat en een voorsprong hing in de lucht. Totaal onverwacht brak Beer op rechts door en bediende de genezen Hoeness op maat, die de onverdiende 1-0 liet aantekenen. Toen nog voor de rust de Bundesliga-topscoorer en debutant Klaus Toppmöller de 2-0 scoorde, was de strijd gelopen. Spanje mocht alweer thuisblijven en West-Duitsland mocht de titel in Joegoslavië verdedigen.

25-04-1976 Nederland – België

5-0 (2-0)

3x Rensenbrink

22-05-1976 België – Nederland

1-2 (1-0)

Na het fantastische WK was Nederland de grote favoriet voor de Europese titel. België had echter nog een appeltje te schillen met Oranje. Het *duel der Lage Landen* stond altijd al een bijzonder gesternte, maar voor de WK-kwalificatie was België wel heel ongelukkig uitgeschakeld door Nederland na een zeer omstreden afgekeurd, maar zuiver doelpunt van Verheyen in de laatste minuut.

Het ging de Belgen niet alleen om revanche, maar het had zich ook weer kandidaat gesteld voor de organisatie van de eindronde, mocht Joegoslavië zich niet plaatsen. België had een betrekkelijk oude ploeg, alleen Ludo Coeck en Eric Gerets hadden niet op het vorige EK gespeeld.

De Belgische droom spatte snel uiteen, want het werd compleet van het veld gevaagd door een gemotiveerd en sprankelend Oranje, dat een van de beste wedstrijden ooit speelde door met 5-0 te zegevieren, met drie treffers van de fantastisch spelende *slangenmens* Rob Rensenbrink, die in 1976 met Anderlecht de Europa Cup 2 won. Onder leiding van Barcelona-speler Johan Crujff maakte Nederland hiermee een eind aan een goede periode van de *Rode Duivels* onder Goethals. Hij had al een contract van Anderlecht op zak en bij de return zat Guy Thys op de bank.

Thys paste direct zes nieuwelingen in, maar die moesten zichtbaar aan elkaar wennen. België nam nog wel een voorsprong, maar Nederland ging toch met winst van het veld. Het was Crujff persoonlijk die op fantastische wijze de winnende treffer scoorde: vanaf de achterlijn??) krulde hij de bal over de debuterende (??) doelman Jean-Marie Pfaff (andere bron Christian Piot!!), **die later legendarisch zou worden met zijn hilarische**

commentaren als keeper van Bayern München. Hij gebruikte daarvoor een geheel eigen Vlaams-Duits taaltje.

Nederland had zich voor het eerst voor een EK-eindronde geplaatst, maar het rommelde flink onder trainer Georg Knobel, die moeite had zijn supersterren in bedwang te houden.

EK 1976

Eindronde in Joegoslavië (16 juni –20 juni 1976)

Deelnemende landen

Joegoslavië (3), Tsjecho-Slowakije (2), West-Duitsland (2), Nederland (1)

Het gastland

Het was een moedige beslissing de eindronde aan Joegoslavië te geven. Een land, waarin vele volkeren regelmatig op voet van oorlog naast elkaar leefden. Ook was er twijfel over de onderkomens, de toelating van supporters, de financiën en de mogelijkheden en beperkingen voor de pers, problemen die bij eerdere toernooien nog niet hadden gespeeld.

Joegoslavië was er als eerste Oostblokland alles aan gelegen de eindronde vlekkeloos te laten verlopen. In de tophotels *Jugoslavija* en *Slavija* kwamen de eregasten, de UEFA- en FIFA-gedelegeerden, alsmede de deelnemende ploegen. De beddenscapaciteit verhoogde men door een oproep aan de bevolking privé-ruimtes beschikbaar te stellen. De grote gastvrijheid maakte alle kleine hindernissen onbelangrijk.

Voor het Balkanland was de eindronde een geschenk uit de hemel. De fans uit Belgrado en Zagreb waren enthousiast, de media waren er al weken van tevoren vol van en ook sportief dichtte men Joegoslavië goede kansen toe. Eindelijk was er de kans om in eigen huis een eind te maken aan het predikaat "eeuwige verliezer".

Onder Josip Tito zat het land volop in een ontwikkeling zich los te maken van de Sovjet-Unie en de ogen op de West-Europese landen te richten. Van de Oost-Europese landen was het daarmee een buitenbeentje. De multi-culturele samenstelling bleef onder hem redelijk onder controle.

Ook in het voetbal was het de andere Oostbloklanden ver vooruit, spelers als de gebroeders Cajkovski en Josip Skoblar mochten bij profclubs in het buitenland hun geld verdienen. Maar ook in eigen land was profvoetbal ingesteld, in een poging de vele talenten binnen de grenzen te houden.

De stadions

De vier wedstrijden werden over twee stadions, men had geleerd van de EK 1972. De keuze was snel gemaakt, in Belgrado en Zagreb stonden goede, grote stadions, waarin clubs speelden met een grote voetbaltraditie die tot de sterkste van Europa hoorden. Belangrijk was ook de gunstige geografische verdeling, waarmee ook de tegengestelde volkeren tevreden konden zijn. Hoofdstad Belgrado was het centrum voor de Serven, Zagreb voor Kroatië. Tussen de volkeren vlamde de animositeit.

De twee arena's hadden een bijzondere uitstraling. Stadion *Crvena Zvezda* (= Rode Ster) was de indrukwekkende thuishaven van Rode Ster Belgrado en had niet geheel ten onrechte de bijnaam 'Maracana'. Er konden 100.000 mensen in, bij de EK werden er veiligheidshalve 95.000 toegelaten. Het grootste succes zouden de fans in 1991 krijgen, toen de club de Europa Cup 1 won.

Het stadion Maksimir, ook wel Gradski Stadion in Zagreb dankte de naam aan het nabijgelegen park. Dynamo Zagreb was hier lange tijd de succesvolste Joegoslavische club in Europa, dat in 1967 de Europa Cup 3 (Jaarbeursstedenbeker???????) won.

Stadions:

* Belgrado, Stadion Crvena Zvezda, 95.000 plaatsen, geopend 1927

2 wedstrijden: West-Duitsland – Joegoslavië, finale

* Zagreb, Stadion Maksimir (Gradski), 64.000 plaatsen, geopend 1912

2 wedstrijden: Tsjecho-Slowakije – Nederland, wedstrijd om 3^e plaats

De ploegen

Een indrukwekkend deelnemersveld met de wereldkampioen West-Duitsland, de vice-wereldkampioen Nederland, Tsjecho-Slowakije dat al 18 wedstrijden niet verloren had en thuisland Joegoslavië dat altijd attractief speelde. Een herhaling van de WK-finale behoorde zelfs tot de mogelijkheden, het summum van sportieve revanche in de voetbalwereld.

Het verhoogde allemaal de attractiviteit van het toernooi en dat merkte Joegoslavië aan een invasie van supporters: 18.000 Nederlanders, 8.000 West-Duitsers, 5.000 Tsjecho-Slowaken, alsmede zo'n duizend journalisten uit heel Europa. Ze zorgden voor een vrolijke, vriendschappelijke sfeer, heel anders dan bij de EK 1972.

Een favoriet aanwijzen was moeilijk. De West-Duitsers hadden een aanmerkelijk zwakker team dan twee jaar eerder, maar mochten nooit worden onderschat.

Nederland speelde in Zagreb, maar nam intrek in Hotel Varadin, niet ver van Belgrado, overtuigd van een finale tegen West-Duitsland. Maar in het kamp was het onrustig.

Crujff was niet de gemakkelijkste om in toom te houden en bij de supersterren speelde inmiddels geld een grote rol en niet alleen bij het kaarten. Ze kwamen op voor zichzelf en eisten een goede premie bij succes. 25.000 gulden zouden ze per persoon verdienen indien de Europese titel behaald werd.

Nederland, Tsjecho-Slowakije en Joegoslavië (alleen Olympisch kampioen in 1960) hadden steeds net naast een grote prijs gegrepen en wilden dat alle drie graag veranderen. De vier landen ontlieden elkaar weinig en het zouden vier spannende wedstrijden worden.

Halve finale

Tsjecho-Slowakije - Nederland 3-1 (1-0; 1-1) na verlenging

16 juni 1976 – Stadion Maksimir, Zagreb. Toeschouwers 17.879

Tsjecho-Slowakije: Viktor, Pivarnik, Capkovic (106. Jurkemik), Ondrus, Gögh, Pollak (gk 51, 2^e gk 60), Moder, (91. Vesely), Panenka, Dobias (gk 102), Nehoda, Masny.

Coach Jezek

Nederland: Schrijvers, Suurbier, Rijsbergen (37. Van Hanegem, rk 115), Van Kraay, Krol, Neeskens (rk 76), Jansen, Willy van de Kerckhof (57 gk), Rep (65. Geels), Crujff (gk 76), Rensenbrink.

Coach Knobel

19. Ondrus 1-0, 77. Ondrus (eigen doel) 1-1, 114. Nehoda 2-1, 118. Vesely 3-1

Scheidsrechter Thomas (Wales)

Rode kaarten: 60. Pollak, 76. Neeskens, 115. Van Hanegem.

Het regende de godganselijke dag, het veld in Zagreb was doorweekt, een flinke streep door de rekening van de organisatoren, want het verpestte de feestvreugde flink. Minder dan 18.000 voornamelijk Nederlandse toeschouwers bevolkten de tribunes slechts voor een deel. Zelfs scheidsrechter Clive Thomas liep met een paraplu het veld op. Het weer paste perfect bij een van de meest dramatische wedstrijden die ooit in de EK-historie gespeeld zouden worden.

Nederland was favoriet, Crujff in topvorm en het zelfvertrouwen was groot in het kamp van Oranje. Ten opzichte van '1974' was de ploeg slechts op twee posities veranderd. Schrijvers stond in het doel en Van Kraay was de libero. Maar het was nog steeds onrustig in het kamp. 's Nachts voor de wedstrijd werd bekend dat bondscoach Knobel tien dagen voor de halve finale ontslag had genomen, ingaande 30 juni. Het nieuws lekte uit en stond in De Telegraaf, AD en De Limburger. Het zwakke KNVB-bestuur (Hogewoning en Stoop) drukte het ontslag door, in plaats van te wachten tot na de EK.

De voorbereiding liep totaal in het honderd. **Uitgebreide toelichting in Oranje en EK**

Tsjecho-Slowakije voelde zich prima in de rol van underdog. Dat was op het veld te merken, het CSSR-collectief speelde met een gesloten verdediging, enorme inzet en prima organisatie. Man van de dag was libero Anton Ondrus, die er niet alleen voor zorgde dat Crujff niet in zijn spel kwam, maar in de 19^e minuut zijn team op een verrassende voorsprong zette. Het Nederlands elftal kwam deze klap nauwelijks te boven. De arrogante houding werd afgestraft en het zware veld maakte het moeilijk om technische hoogstandjes te etaleren. Nu kwam het aan op inzet en moraal om deze hard spelende ploeg te overwinnen; niet voor niets blonken werkers als Van Kraay, Neeskens en Wim Jansen uit.

Nederland speelde niet overtuigend, maar wist Tsjecho-Slowakije wel ver terug te dringen. Het harde spel kostte Pollak twee gele kaarten (mekkeren en overtreding op Neeskens en hij kon het veld verlaten. Het leek de ommekeer, zeker toen Ondrus een voorzet van Geels met het hoofd van richting veranderde en daarmee was de strijd weer volledig open. Het leek een kwestie van tijd voor Nederland zou doordrukken. De Hollanders zouden zichzelf echter de das omdoen. In plaats van de wedstrijd rustig uitspelen en met een man meer op het veld wachten op de kansen die zouden komen, vergreep Neeskens zich totaal onnodig aan Nehoda en was het tien tegen tien. Daarna werd er niet meer gevoetbald. Cruijff protesteerde net zolang bij Thomas, tot deze de scheldkanonnade zat was en Cruijff een gele kaart gaf. Een met gevolgen, want met een kaart uit de voorronde op zak, zou hij bij een eventuele finale ontbreken. Dat betekende nog meer frustratie voor de gelouterde profs en was het startsein voor een chaotische slotfase. De spelers hadden alleen oog voor elkaar en enkele ongelukkige beslissingen van Thomas maakten het alleen maar erger.

In de verlenging van deze voetbaloorlog hadden beide ploegen enkele kansen, er werd tussen de bedrijven door ook nog gevoetbald. In de 114^e minuut zag Thomas een overtreding op Cruijff over het hoofd, waarna Nehoda de onverwachte 2-1 voor Tsjecho-Slowakije scoorde. Van Hanegem wond hier zich zo over op, dat hij weigerde af te trappen. Hij ontving de derde rode kaart en Nederland had nog maar negen spelers over. De mannen van Jezek (die eerder ADO Den Haag getraind had) speelden de numerieke meerderheid wel uit en Vesely bracht de eindstand op 3-1. De favorieten lagen eruit, ze waren benadeeld, maar hadden een zeer onprofessionele houding getoond in een sensationeel, maar dramatisch duel. Ze waren niet door Tsjecho-Slowakije uitgeschakeld, maar hadden zichzelf de das omgedaan. Nederland had in één klap de opgebouwde reputatie te grabbel gegooid en dat was prachtig voer voor de gehele wereldpers.

(Oorzaak, knobel etc.>>)

Commentaren:

Ben de Graaf in de Volkskrant:

"Het was een kopie van de verloren WK-finale. Het faillissement van Hollands glorie voor een miljard televisiekijkers kreeg een extra dimensie, toen Van Hanegem de scheidsrechter langdurig provokeerde en onder hoongelach van het publiek naar de kleedkamer kon verdwijnen.

Wim Jansen demonstreerde na afloop hoe het met de mentaliteit van de voetbalelite is gesteld. Hij weigerde de bal af te geven aan de grensrechter."

Dick van de Polder in Het Parool:

"Wat tientallen arbiters in de loop der jaren niet hebben aangedurfd, voerde Clive Thomas wel uit. Hij bestrafte alle kwalijke trekjes van de Nederlandse voetballers zonder zich te bekommeren over de mogelijke consequenties."

Jezek verklaarde verbaasd te zijn over de zwakke tactiek van Oranje, dat als los zand aan elkaar hing. Maar hij was blij met de onverwachte finaleplaats.

Joegoslavië – West-Duitsland 2-4 (2-0; 2-2) na verlenging

17 juni 1976 – Stadion Crvena Zvezda (Rode Ster), Belgrado. Toeschouwers 50.652

Joegoslavië: Petrovic, Buljan, Katalinski, Zungul, Muzinic, Jerkovic, Surjak, Oblak (106. Vlastic), Acimovic (106. Perusovic), Popivoda, *Dzajic*.

Coach Mladinic

West-Duitsland: Maier, Vogts, Beckenbauer, Schwarzenbeck, Dietz, Wimmer (79. Dieter Müller), Beer, Bonhof, Danner (46. Flohe), Hoeness, Hölzenbein.

Coach Schön

19. Popivoda 1-0, 30. Dzajic 2-0, 64. Flohe 2-1, 82. Dieter Müller 2-2, 115. Dieter Müller 2-3, 119. Dieter Müller 2-4

Scheidsrechter Delcourt (België)

Bij het WK 1974 hadden de landen elkaar getroffen met West-Duitsland als winnaar (2-0), maar nu had Joegoslavië het thuisvoordeel. Bij de opgegeven toeschouwersaantallen waren altijd grote verschillen; officieel werden het verkochte aantal kaarten opgegeven,

maar in werkelijkheid waren er altijd veel meer mensen binnen de poorten, die in het Rode Ster-stadion al zes uur van tevoren open gegaan waren. Met 80.000 man op de tribune startte Joegoslavië in de verwachte formatie: met de Bundesliga-profs Branko Oblak en Danilo Popivoda, de in Frankrijk actieve ster Katalinski en de oudgediende Dzajic, die aan zijn 81^e interland begon en eindelijk wel eens een hoofdprijs wilde. De talentvolle spits Djordjevic stond niet in de basis.

Bij West-Duitsland vijf spelers die er ook in 1972 bij waren: Beckenbauer, Maier, Schwarzenbeck, Wimmer en Hoeness. Schön had Heynckes en Cullmann thuis moeten laten, maar zijn grootste probleem lag in de spits. Gerd Müller bleek maar moeilijk te vervangen. Hij had daar sinds de WK al negen spelers geprobeerd, dit keer viel hij terug op het duo Hoeness – Hölzenbein, met debutant Dieter Müller van FC Köln op de reservebank.

De Joegoslaven begonnen overdonderend met af en toe een Duitse speldenprik. Beer kreeg een vrije doorgang richting Joegoslavisch doel, maar werd wegens buitenspel teruggefloten door de Belg Delcourt.

Na een fout van Bonhof bediende Oblak zijn ploeggenoot Popivoda met een pass over 40 meter, die zelfs Beckenbauer te machtig was. Popivoda wist Maier te passeren: 1-0. De volgende twintig minuten waren misschien wel de slechtste uit de West-Duitse historie. De 2-0 was een kwestie van tijd en het was Dzajic die een voorzet van Zungul benutte, waarbij Maier er niet goed uitzag. De 3-0 dreigde in het kolkende stadion, maar Maier redde net voor de ver opgekomen Buljan. De wereldkampioenen wisten de schade verder te beperken en strompelend en hijgend de rust te halen.

In de tweede helft konden de Joegoslaven het enorme tempo niet handhaven. Jerkovic miste de grootste kans om de wedstrijd voortijdig te beslissen. Daarna kwamen Beckenbauer & Co. beter in hun spel. Het ritme van de Zuid-Europeanen stokte, de concentratie verminderde, de vermoeidheid sloeg toe. De spanning kwam terug toen een schot van invaller Flohe van richting veranderd werd en onhoudbaar in het doel verdween: 1-2.

Tien minuten voor tijd mocht debutant Dieter Müller opdraven. Amper in het veld kopte hij een voorzet van Bonhof in het net en de stand stond weer gelijk. De kansen waren gedraaid met een conditioneel beter West-Duitsland.

In de verlenging was er nog maar één ploeg die speelde. In de slotfase van de verlenging gaf Müller zijn debuut nog meer glans met twee treffers. Debuteren op een EK met drie treffers, welke speler kon daarop bogen. De West-Duitsers hadden een opvolger voor Gerd Müller, een naamgenoot nota bene, en, nog belangrijker, ze stonden weer in de finale. Dat had niemand na 45 minuten gedacht!

Wedstrijd om 3^e en 4^e plaats

Joegoslavië – Nederland 2-3 (1-2; 2-2), na verlenging

19 juni 1976 – Gradski Stadion, Zagreb. Toeschouwers 6.766

Joegoslavië: Petrovic, Buljan, Katalinski, Zungul (46. Vladic), Muzinic, Jerkovic, Surjak, Oblak, Acimovic (46. Halilhodzic), Popivoda, *Dzajic*.

Coach Mladinic

Nederland: Schrijvers, Suurbier, Jansen (46. Meutstege), Van Kraay, *Krol*, Peters, Arntz (71. Kist), Willy van de Kerkhof (57 gk), Geels, René van de Kerkhof, Rensenbrink.

Coach Knobel

27. Geels 0-1, 39. Willy van de Kerkhof 0-2, 43. Katalinski 1-2, 82. Dzajic 2-2, 107. Geels 2-3
Scheidsrechter Hungerbühler (Zwitserland)

In het Nederlandse kamp was de hel uitgebroken. De finale was gemist, weer geen titel. De vette premie kon niet opgestreken worden (nu nog maximaal 15.000 gulden), maar vooral was er ontevredenheid over de manier waarop Oranje was uitgeschakeld. De pers sabelde de spelers neer, die in hun ogen veel te arrogant gespeeld hadden.

De geschorste Cruijff verklaarde dat de spelers beter betaald moesten worden, er minder trainingskampen en meer vrije tijd voor de spelers moesten komen. Door velen werd hij als een geldwolf gezien, zelf voelde hij zich niet begrepen en kwam juist op voor de belangen van de spelers. Hij mocht van de gedesillusioneerde Knobel (?? Was toch weg)

direct na de halve finale uit het kamp, net als Neeskens en Van Hanegem, een fraaie illustratie van de puinhoop rondom Oranje.

Ook bij Joegoslavië heerste verslagenheid. Zij konden nog niet vatten dat ze een 2-0 voorsprong uit handen gegeven hadden. Kritiek was er op trainer Mladinic, die Müller betere bewaking had moeten geven.

Volgens de traditie trok het duel om des keizers baard weinig geïnteresseerden: welgeteld 6.766 kaartjes werden er aan de kassa in Zagreb verkocht, waarbij ook de hoge entreprijzen een goede reden waren om niet te gaan kijken.

Joegoslavië trad met dezelfde aan die in de eerste helft van de halve finale West-Duitsland had zoek gespeeld. Nederland moest noodgedwongen veel wissels doorvoeren. Neeskens, Crujff en Van Hanegem waren geschorst, terwijl ook Rijsbergen en Rep niet werden opgesteld wegens blessures. Geels, Arntz, Peters en René van de Kerkhof kregen hun kans, na rust ook Meutstege en Kist, die speciaal voor deze wedstrijd waren opgeroepen en ingevlogen. Ook Henk van Rijnsoever werd gezocht, maar bleek onvindbaar op zijn vakantieadres. Assistent Ger Blok had het werk van Knobel overgenomen.

Beide teams wilden wat goedmaken en maakten er een enerverende wedstrijd van. Oranje B speelde aanmerkelijk frisser en nam een 0-2 voorsprong door goaltjesdief Geels en de altijd nuttige *stofzuiger* Willy van de Kerkhof. De *plavi* wilden het toernooi niet helemaal roemloos afsluiten en wisten nog voor rust door Katalinski de spanning terug te brengen. Na rust waren er kansen over en weer, maar het lukte alleen de Joegoslaven (Dzajic) te scoren, zodat er opnieuw een verlenging nodig was.

Daarin lukte het Ruud Geels de winnende treffer te scoren, zijn tweede van de zaterdagavond. Daarmee was hij de meest succesvolle Nederlander, terwijl hij vooraf dacht met een rol op de reservebank genoeg te moeten nemen.

Toch een verdiende derde plaats voor Nederland, dat zonder de bekende namen een goede en sportieve wedstrijd speelde.

Finale

Tsjecho-Slowakije – West-Duitsland 2-2 (2-1; 2-2; 2-2), na verlenging. Strafschoppen: 5-3

20 juni 1976 – Stadion Crvena Zvezda, Belgrado. Toeschouwers 30.790

West-Duitsland: Maier, Vogts, *Beckenbauer*, Schwarzenbeck, Dietz, Wimmer (46. Flohe), Beer (80. Bongartz), Bonhof, Hoeness, Dieter Müller, Hölzenbein.

Tsjecho-Slowakije: Viktor, Pivarnik, Capkovic, *Ondrus*, Gögh, Moder, (gk 59), Panenka, Dobias (gk 55, 93. Vesely), Nehoda, Svehlik (80. Jurkemik), Masny.

UEFA: 80: Biroš voor Nehoda, en niet Jurkemik voor Svehlik (wel penalty genomend dus wel in veld, ook Nehoda penalty dus UEFA fout. Wissel Vesely voor Dobias in 109^e minuut!

Coach Jezek

8. Svehlik 1-0, 25. Dobias 2-0, 28. Dieter Müller 2-1, 90. Hölzenbein 2-2.

Strafschoppen: Masny 1-0, Bonhof 1-1, Nehoda 2-1, Flohe 2-2, Ondrus 3-2, Bongartz 3-3, Jurkemik 4-3, Hoeness mist, Panenka 5-3.

Scheidsrechter Gonella (Italië)

Drie dramatische en spannende wedstrijden had heel Europa kunnen zien, alle drie eindigend in een verlenging. Het spel lag op een hoog niveau en het toernooi was een verademing vergeleken met het WK 1974 dat, op de wedstrijden van Nederland en Polen na, veel saaie potjes had opgeleverd.

Geen herhaling van de WK-finale, heel Europa treurde daarover, behalve Tsjecho-Slowakije uiteraard en ook West-Duitsland, dat niet zat te wachten op die revanche. Desalniettemin waren ze ook nu favoriet en was de equipe rondom Ondrus de outsider, een rol die ze prima beviel.

De West-Duitsers waren wel vol zelfvertrouwen. Zulke toernooien waren op hun lijf geschreven, waren conditioneel sterk, dwongen het geluk af en ... hadden weer een scorende spits. DFB-voorzitter Neuberger verhoogde de premie bij winst van 10.000 naar 15.000 DM, het waren niet alleen Nederlanders die vonden dat ze niet alleen voor de eer speelden. De premie voor de Tsjecho-Slowaken werd niet bekend gemaakt.

Naar de finale kwamen slechts 30.000 toeschouwers, het Rode Ster-stadion was slechts voor een derde gevuld. Onder hen 4.500 Duitsers, 1.000 Tsjecho-Slowaken en zelfs 1.500 Nederlanders, die op een finaleplaats voor Nederland gerekend hadden. De uitschakeling van Joegoslavië was de belangrijkste reden van de magere bezetting, alsmede de dure kaartjes.

Helmut Schön liet verrassend Heinz Flohe op de bank, maar kon uiteraard niet om Dieter Müller heen. Voor de wedstrijd (toernooi???) was met de UEFA overeengekomen, dat bij een eventueel gelijke stand na de verlenging geen replay zou plaatsvinden, zoals in 1968, maar het duel zou beslist worden met het nemen van strafschoppen. Het seizoen duurde al lang genoeg en de spelers waren toe aan vakantie. Een derde wedstrijd kon niemand meer opbrengen.

Voor de aftrap waren er twee huldigingen. Franz Beckenbauer speelde zijn 100^e interland (in die tijd een enorm aantal), terwijl keeper Ivo Viktor gekozen werd als "beste speler van het toernooi". Waarom dit al voor de finale bekend gemaakt werd, was niet duidelijk, al deed achteraf niemand moeilijk over de terechte keuze.

De ploegen begonnen na het eerste fluitsignaal van scheidsrechter Gonella voorzichtig, maar toch viel al snel het eerste doelpunt. De altijd betrouwbare Duitse rechtsback Berti Vogts speelde verkeerd af, waarna Masny Sepp Maier onder vuur nam. Hij kon de bal niet vasthouden, waarna de voorzet van Nehoda door Svehlik benut werd: 1-0.

De Duitsers wilden geen herhaling van de halve finale, maar hadden moeite deze schok te verwerken. Ze stonden onder hevige druk, de 2-0 hing in de lucht. Die kwam al in de 25^e minuut: Beckenbauer kopte een bal voor de voeten van Dobias, die van 22 meter uithaalde.

Tsjecho-Slowakije wilde doordrukken en de 3-0 forceren, ze wisten dat de Duitsers anders nog terug konden komen. Masny had daarvoor de grootste kans, maar hij miste het doel op een haar na. Direct daarna was het plotseling raak aan de andere kant. Gonella gaf terecht voordeel na een overtreding op Hoeness. Bonhof kon daarna Müller op mat bedienen, die van dichtbij uit de draai de aansluitingstreffer scoorde. In 68 interlandminuten was dit al zijn vierde goal. Ondanks de tegengoal hielden de Tsjecho-Slowaken het beste van het spel, vooral Ondrus leidde veel aanvallen in.

In de tweede helft kwam Flohe voor Wimmer en dat leverde West-Duitsland beter spel en meer kansen op. De strijd werd grimmiger, wat Dobias een gele kaart kostte. Hoeness schoot tegen de paal, Beckenbauer's schot was een prooi voor Viktor, Nehoda's kopbal kwam ook tegen de paal en beide teams claimden een strafschop.

In de laatste minuut gebeurde dan toch wat iedereen vreesde en waar de West-Duitsers patent op leken te hebben. Flohe bracht een vrije trap hoog voor het doel en werd tot hoekschop verwerkt. Het was Hölzenbein die met zijn achterhoofd de mistastende Viktor de baas was en dat betekende opnieuw gelijkspel, opnieuw een verlenging.

In de verlenging gingen de teams tot op het tandvlees. Beide ploegen kregen kansen, van tactisch spel was geen sprake meer, het was alles of niets. De CSSR drong het meest aan, maar de counters waren niet ongevaarlijk. Geen van beide was nog bij machte om een doelpunt te produceren, zodat Gonella na 120 loodzware minuten affloot, zonder dat er een beslissing was gevallen. Voor het eerst in de EK-historie moesten strafschoppen de beslissing brengen. De WK zou die primeur pas in 1982 krijgen.

De teams hadden zich niet op het nemen van strafschoppen voorbereid. Het vergde nog eens het uiterste van de zenuwen van zowel spelers als toeschouwers. Vijf spelers van de elf moesten een penalty nemen. Tot de 4-3 ging het gelijk op, waarna Uli Hoeness de kans miste de stand weer gelijk te trekken. Antonin Panenka mocht de beslissende aanloop nemen voor een van de meest legendarische strafschoppen aller tijden. De wijze waarop hij Sepp Maier in de luren legde, wekte zo'n bewondering dat zijn naam voor eeuwig gevestigd was. Wie durft op zo'n moment, de beslissende strafschop in de EK-finale, met een boogje door het midden de keeper te verrassen?

De ontlading was groot, Tsjecho-Slowakije Europees kampioen, wie had dat gedacht? Maar vriend en vijand was het erover eens, dat het deze ploeg toekwam. Ze hadden met

een sterk collectief zowel Nederland als West-Duitsland verslagen met hun spel, dat alles in zich had: atletisch, goede conditie, technisch bekwaam. En Panenka was in een klap beroemd.

Arbiter Sergio Gonella (Italië)

Floot de zeker niet gemakkelijke finale op soevereine wijze. Beckenbauer vond dat hij twee maal voor een strafschoop voor West-Duitsland had moeten fluiten, maar *der Kaiser* stond alleen in zijn mening en aan de andere kant waren vergelijkbare situaties.

Aan het banket

Wat een toernooi, wat een sensatie! Vier dramatische wedstrijden, vier keer een verlenging, een goede winnaar.

Nederland stelde teleur, West-Duitsland in halve finale bijna onderuit en in finale toch verslagen. De huizenhoge favorieten konden hun status niet waar maken bij deze spannende EK. De eindronde had weer ander voetbal laten zien dan het WK 1974. Daar profileerden Nederland en Polen zich met offensief voetbal, nu won een land dat weer een heel ander systeem op de mat legde. Met atletisch, conditioneel en technisch sterk waren de mannen uit Praag en Bratislava terecht kampioen geworden. Toch waren er twijfels of dit het voetbal van de toekomst was of een toevallige sterke generatie uit het Midden-Europese land. Het collectief bestond voor een groot deel uit spelers van Slovan Bratislava, die elkaar blindelings wisten te vinden, waarbij de aanwezige individuele kwaliteiten van Panenka en Ondrus optimaal benut werden.

Grote tegenvaller was Nederland, dat de in 1974 opgebouwde wereldfaam in Zagreb te grabbel had gegooid. De interne strubbelingen waren al voor het toernooi begonnen, uitmondend in totale chaos tijdens het toernooi. De Nederlandse voetbaldroom spatte uiteen. Knobel was niet de sterke man gebleken en had ontslag genomen, Crujff, die in 1977 al zijn 48^e en laatste interland speelde, wilde alleen nog maar opdraven voor belangrijke wedstrijden tegen een hoge premie;. Ruud Geels verzette zich daartegen: "Geld kwam bij interlands toch op de tweede plaats, voetballers verdienden al genoeg bij hun clubs." De KNVB bleek een zwak bestuur te hebben en was dringend aan herstructurering toe. De tweede wedstrijd van het toernooi gaf wel hoop voor de toekomst om een nieuw elftal te bouwen voor het WK 1978.

Minpunt waren de lege plaatsen op de tribunes. Geen wonder, een kaartje kostte 250 dinar, ongeveer 50 gulden. 250 Dinar was ongeveer tien procent van het maandinkomen in Joegoslavië en dus was het te begrijpen dat weinig kaartjes in eigen land verkocht werden.

Tsjecho-Slowakije Europees Kampioen 1976

Winnend team:

Ivo Viktor 21-5-42, Dukla Praha

Jan Pivarnik 13-11-47, Slovan Bratislava

Anton Ondrus 27-3-50, Slovan Bratislava

Jozef Capkovic 11-1-48, Slovan Bratislava

Koloman Gögh 7-1-48, Slovan Bratislava

Karol Dobias 18-2-47, Spartak Trnava (93. Frantisek Vesely 7-12-43, Slavia Praha)

Antonin Panenka 2-12-48, Bohemians Praha

Jozef Moder 19-9-47, Lokomotiv Kosice

Marian Masny 13-8-50 Slovan Bratislava

Jan Svehlik 27-1-50, Slovan Bratislava (80. Ladislav Jurkemik, 20-7-53 Inter Bratislava)

Zdenek Nehoda 9-5-52, Dukla Praha

Trainer Vaclav Jezek, 1-10-23

Topscorers

Antonin Panenka 2-12-48, Bohemians Praha

Anton Ondrus 27-3-50, Slovan Bratislava

Ivo Viktor 21-5-42, Dukla Praha

Zdenek Nehoda 9-5-52, Dukla Praha

Czechoslovakia's Antonin Panenka, scorer of the winning penalty, kisses the trophy in celebration (©empics)

1976 - Big guns face tough tests

Two familiar adversaries and two teams from the old Eastern Bloc made up the final four as the UEFA European Championship came to Yugoslavia.

Yugoslavia qualify

The hosts had qualified at the expense of Wales, who had shocked many by reaching the quarter-final stages with the likes of John Toshack, Leighton James and veteran Arfon Griffiths in fine form. However, the Welsh conceded a goal in the first minute of their quarter-final first leg in Zagreb and then missed a penalty and had a player sent off on home soil as Yugoslavia won through.

Czechoslovakian surprise

Fellow underdogs Czechoslovakia were to have a happier time of it, however, despite losing their first qualifying game 3-0 against Don Revie's England at Wembley. However, battling displays in later games had seen their spirits return, and even the prospect of facing the Soviet Union in the quarter-finals did not daunt them.

Amazing result

Reaching the quarter-finals at England's expense had been a big surprise, but beating the Soviet Union was a massive shock. Based around the brilliant FC Dynamo Kyiv squad who had won the UEFA Cup Winners' Cup and provided the European Footballer of the Year in the flying Oleh Blokhin, the Soviet Union were strongly fancied, but a 2-0 win at home and a 2-2 draw away sent Czechoslovakia through.

World Cup finalists

Even after beating two of the favourites, though, they were still regarded as the least likely winners among the semi-finalists. Yugoslavia were at home, yet the two finalists from the previous FIFA World Cup - the Federal Republic of Germany and the Netherlands - were expected to meet again.

Collision course

The Germans were without Gerd Müller and Günter Netzer, but Uli Hoeness and Herbert Wimmer were still there. Berti Vogts was back, and Franz Beckenbauer remained imperious. The Dutch were still ruled by Johan Cruyff and his world-class lieutenants: including Ruud Krol and Johan Neeskens. They beat

Belgium 5-0 and 2-1 in the quarter-finals and fully expected to exact revenge for defeat in the 1974 World Cup finals when they faced Germany.